

T. B. M. M.
İYİ PARTİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Tarih: 09.07.2025

Sayı: 513

10/2926

Dr. Erhan USTA

Samsun Milletvekili

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Üyesi

İYİ Parti Ekonomi ve Kalkınma Politikaları Başkanı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım sektörü her daim stratejik önemi haiz bir sektör olmuştur. İklim değişikliği, jeopolitik gerilimler ve pandemi gibi gelişmeler tarım sektörünün önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması ve gıdada arz güvenliğinin temini hem iktisadi bakımdan hem de ulusal güvenlik bakımından oldukça önemlidir.

Diğer taraftan, son yıllarda uygulanan kısa vadeli ve hatalı politikalar, tarım sektöründe sürdürülebilirliği tehdit eder hale gelmiştir. Tarımsal girdi fiyatları ve dolayısıyla üretim maliyetleri yüksek oranda artmış, bütçeden yapılan tarımsal destekleme transferleri yetersiz kalmış, tüketiciler yüksek gıda fiyatlarıyla boğuşurken, üreticiler emeklerinin karşılığını alamaz olmuşlardır. Çiftçiler, ağır bir borç yükü altında ezilmeye başlamıştır. BDDK'nın yayımladığı son verilere göre 2025 yılı Nisan ayında tarımsal (tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık toplamı) nakdi krediler 1 trilyon 36 milyar TL, gayri nakdi krediler 48 milyar TL, toplam krediler 1 trilyon 84 milyar TL olmuştur.

2023 yılında yayımlanan 12. Kalkınma Planında "Öncelikli Gelişme Alanı" olarak belirlenen ancak geliştirilmek bir kenara her gün önüne yeni bir engel çıkarılan tarım sektörünün, başta yüksek borçluluk ve yetersiz bütçe destekleri konuları olmak üzere, tüm boyutlarıyla araştırılarak, sorunların çözümüne yönelik alınabilecek tedbirlerin ve yapılabilecek düzenlemelerin belirlenmesi amacıyla, Anayasa'nın 98. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün 104 ile 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Erhan USTA

İYİ Parti Samsun Milletvekili

Ekonomi ve Kalkınma Politikaları Başkanı

GEREKÇE

Tarım sektörünün gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payı yıllar için düşüş göstermektedir. 2004 yılında %9,3 olan bu oran 2024 yılında %5,6 olmuştur. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arttıkça, milli gelir içinde tarımın payının düşmesi beklenen bir gelişmedir. Ancak tarımın stratejik önemi ve temel bir zorunluluk olduğu göz önünde bulundurulduğunda, tarımın milli gelir içindeki payının kentleşmeden gıda arzına, ihracattan kendine yeterliliğe kadar birçok kriter gözetilerek, belli vizyon ve planlara göre sürdürülebilir seviyede tutulması çok önemlidir.

Kağıt üzerinde, hükümetin bu önemi gördüğü ve 2023 yılında yayımlanan 12. Kalkınma Planında (Plan) tarım ve gıda arzını “Öncelikli Gelişme Alanı” olarak belirlediği görülmektedir. Planda, tarım sektörünün yıllık ortalama yüzde 3,1 oranında büyümesi ve GSYH içerisindeki payının yüzde 6,2 olması hedeflenmiştir. Diğer birçok hedef ve politikanın yanı sıra şu ifadelere yer verilmiştir:

“...Gıda alanında da arz güvenliğinin güçlendirilmesinin daha önemli hale geldiği günümüzde iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması çabalarının yanı sıra toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, tarımsal nüfusun yerinde muhafaza edilmesi, tarımda yeni teknoloji, girdi kullanımı ile verimliliğin artırılması ülkemiz açısından öncelik teşkil etmektedir.”

“2053 yılına gelindiğinde gen kaynakları başta olmak üzere tarımda sahip olduğumuz doğal kaynaklar etkin şekilde korunacak, tarım ve gıda ürünlerinde verimlilik ile üretim artışı, kendine yeterlilik ve arz güvenliği sağlanmış olacaktır. Su kaynaklarının sürdürülebilir ve etkin kullanımıyla yağmur suyu ve gri su gibi alternatif su kaynaklarından istifade edilecek, sulanabilecek tarım arazilerinin tamamının sulanması sağlanacak, ormanlarımızın iklim değişikliğine uyum kabiliyeti geliştirilerek karbon yutak alanları artırılabilecektir. Yaşam kalitesinin en üst düzeye yükseltildiği daha güçlü, bağlantılı, esnek ve müreffeh kırsal alanlar oluşturulacak, kır ve şehir arasında refah farkı kalmayacaktır. Türkiye 2053 yılında tarımsal milli gelir bakımından Avrupa’nın en büyük ülkesi olmaya devam ederken dünya ülkeleri arasında 7’nci sıraya yerleşecektir.”

Politika dokümanlarında yer alan bu hedef ve temennilerin kağıt üzerinde kaldığı görülmektedir. Zira bu hedefleri gerçekleştirecek olan üreticiler bugün ağır bir borç yükü altındadır. Geleceğin planlanması, yeni tarım teknolojilerine geçiş bir yana, bir çok çiftçi toprağını ve hayvanlarını elden çıkarmaya çalışmaktadır. Uygulanan politikalar nedeniyle, mevcut durumun korunması dahi imkânsız hâle gelmiştir.

2004 yılından bu yana BDDK tarafından yayınlanan tarımsal kredi verileri ile bütçeden yapılan tarımsal transferler incelendiğinde, tarımsal üreticilerin yaşadığı zorluk net bir şekilde görülmektedir. Tarımsal krediler, TÜİK tarafından yayımlanan GSYH serileriyle uyumlu olması bakımından tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık toplamı olarak hesaplanmıştır. Tarımsal kredilere; Tarım Kredi Kooperatifleri ve diğer birlikler tarafından kullanılan krediler, veri noksanlığı sebebiyle dahil edilmemiştir. Dolayısıyla, çiftçilerin toplam borçlarının daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

2004 yılında GSYH'ya oranla %0,53 olan ve 2007'de %0,63'e çıkan tarımsal desteklemeler ilerleyen dönemde düşüş göstermiştir. 2024 yılında bütçeden yapılan tarımsal transferlerin GSYH'ya oranı %0,21'e kadar düşmüştür. Tarımsal hasılaya oran olarak bakıldığında da 2007 yılında %8,4 olan destekler, 2024 yılında %3,8'e gerilemiştir. Tarımsal desteklerin giderek azaldığı bu dönemde, tarımsal girdi maliyetleri ise önemli oranda artmıştır. 2016 yılından 2024 yılına tarımsal girdi maliyetleri yıllık ortalama %33 oranında artmıştır. 2022 yılında bu oran %91'lere kadar çıkmıştır. Üreticiler, en çok ihtiyaçları olan bu dönemde yalnız bırakılmıştır. Tarımsal girdi maliyetlerindeki bu artış, gıda enflasyonuna da etki etmiştir. TÜİK rakamlarına göre, gıda enflasyonu 2022 yılı sonunda %78, 2023 yılsonunda %72, 2024 yılsonunda ise %44 olmuştur. 2025 Mayıs ayı itibarıyla bu oran %33 ile hâlâ çok yüksek bir seviyededir.

Tarımsal desteklerin azaltıldığı bu dönemde tarımsal krediler ise çok hızlı bir şekilde artmıştır. Tarımsal hasılaya oranla 2004 yılında %10,8 olan krediler, 2024 yılında %38,6'ya yükselmiştir. GSYH'ya oran olarak bakıldığında ise, 2004 yılında %1 olan kredilerin 2024 yılında %2,2'ye yükseldiği görülmektedir.

Dolayısıyla, hükümet bütçeden tarıma yaptığı desteklemeleri azaltmış ve çiftçiyi borç almak zorunda bırakmıştır. Bu durum, bütçe kaynaklarının çiftçiden ve üreticiden yana kullanılmadığının bir göstergesidir. Bütçeden Kamu-Özel İşbirliği

projelerine, kötü yönetim dolayısıyla zarar ettirilen kamu işletmelerine, hatalı borçlanma politikaları ve ülkenin artan risk primi nedeniyle hızlı bir şekilde artan faiz ödemelerine kaynak ayrılmakta, ancak tarıma yapılan desteklemeler giderek azaltılmaktadır. Bu, çok açık bir politik tercihtir.

Bu tercihlerin iktisadi sonuçları yüksek gıda fiyatlarının olumsuz etki ettiği yüksek ve kalıcı bir enflasyon ve tarımsal dış ticaret açığı olarak karşımıza çıkmıştır.

Tarımsal dış ticarete 2019 yılından bu yana bir bozulma söz konusudur. Tarımsal dış ticaret açığı 2013 yılında 2,5 milyar dolar iken 2019 yılında 4,3 milyar dolara 2022 yılında ise 7 milyar dolara yükselmiştir. 2023 ve 2024 yıllarında ekonomik aktivitedeki daralmayla birlikte bir miktar iyileşme yaşanmış olsa da 2025 yılının ilk 5 ayında 2,6 milyar açık verilmiştir. Tarımsal ticaret kaynaklı açığın, toplam dış ticaret açığı içindeki payı 2013 yılında %2,5 iken 2019 yılında bu oran %14,4'e yükselmiştir. Tarım ithalatı, tarım ihracatından hızlı bir şekilde artmaktadır.

Tarım konusunun iktisadi öneminin yanı sıra sosyal etkileri ve güvenlik boyutu da söz konusudur. Tarımsal nüfusun yerinde muhafaza edilmesi, gençlerin çiftçiliğe devam etmesi ve burada yılların bilgi birikiminin aktarılması, jeopolitik gerilimler ve pandemi gibi nedenlerle durabilecek ya da azalabilecek tedarik karşısında kendi kendine yeterliliğin sağlanması konuya ilişkin diğer önemli hususlardır.

Önümüzdeki dönemde iklim değişikliği ve yüksek jeopolitik risklerin tarım sektörüne getireceği ilave belirsizlik ve yükler de düşünüldüğünde, çiftçinin ve üreticilerin belirli bir seviyede gelir elde etmesi ve borçluluk oranının azaltılması gibi çok temel sorunların artık aşılması gerektiği aşikârdır. Bu bağlamda, yüksek borçluluk oranı ve bütçe transferlerinin yetersizliği başta olmak üzere, tarım sektörünün aciliyet arz eden sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98 inci maddesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince bir Meclis araştırma komisyonu kurulması her bakımdan yararlı olacaktır.

MİLLETVEKİLİ İMZA ÇİZELGESİ

ADI VE SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZASI
Selcan Taşcı	Tekirdağ	
Rıdvan Uğur	Çanakkale	
Y. Selçuk Tercan	Bursa	
Şefik Girdin	Hatay	
Yavuz Adın	Trabzon	
Mehmet Akden	Edirne	
Ömer Karakaş	Aydın	
Burhanettin Koçman	Mersin	
Yasin Özver	Denizli	
Senal Sunat	Manisa	
Yüksel Arslan	Ankara	
Burak Akburak	İstanbul	
Hakan Şeref Akgün	Afyonkarahisar	
Hüseyin Kırkpınar	İzmir	
Hasan Toktaş	Bursa	
Turan Yaldir	Aksaray	
AYYUCE TÜRKER TAY	Adana	
Cihan Baracı	İstanbul	
Melvin Ergün	Muğla	